

УДК 347.77

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3240912>**О.В. РОЗГОН,**

провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,
кандидат юридичних наук, доцент,
м. Харків, Україна; e-mail: rozgon.olga.vl@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6739-3927>

"МОВЧАЗНІ ТВОРИ", АБО ІНШИЙ ПОГЛЯД НА ЗМІСТ ТВОРІВ ЯК ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

O.V. ROZGHON,

Leading Researcher, Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative Development, National Academy of Law Sciences of Ukraine,
Ph.D. in Law, Associate Professor,
Kharkiv, Ukraine; e-mail: rozgon.olga.vl@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6739-3927>

"SILENT WORKS" OR ANOTHER VIEW OF THE CONTENTS OF COPIES AS COPYRIGHT OBJECTS

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Встановлено існування категорії "мовчазні твори" як об'єктів авторського права. Ідентифіковано їх ознаки. Розглянуто варіанти форми та змісту різних творів мистецтва, які є об'єктами авторського права. Запропоновано класифікацію "мовчазних творів" за видами мистецтва. Автором доведено, що у творчості деяких письменників є тенденція до безпредметності у сюжеті, оскільки є нульовий текст, а у творах художників простежується відсутність зорових образів за допомогою фарб у площинній організації картини. Зауважується, що й у хореографічному мистецтві наявні спроби створити "мовчазний твір" як танець без рухів. З'ясовано, що хоча зміст музики складають художньо-інтонаційні образи як звучні, інтонаційно-мовні та композиційні результати, однак музичний твір може бути твором мовчання або тиші. Відображено, що зміст твору не обмежує митця у процесі створення шедеврів, а цінність твору, хоча б і на "нетрадиційний твір мистецтва", не оспорується законом.

Ключові слова: мовчазні твори; форма; зміст; мистецтво; об'єкти авторського права

The existence of the category "silent works" as copyright objects has been established. Their signs have been identified. The classification of "silent works" according to the types of art by: "silent work" in literature is offered; a literary work with an illustration where the latter is a "silent" work of painting; "Silent work" in painting; "Silent work" in choreography; "Silent work" in music. The author has proved that in the works of some writers there is a tendency to no purpose in the plot, because there is zero text, and in the works of artists the absence of visual images is traced with the help of paints in the plane organization of the painting. The literary work of Henry Sapphires New Year's Sonnet, Vasilisk Gnedov's "Death to Art: Fifteen (15) Poems", including "Zero Illustrations" by Laurence Sterne The Life and Opinions of Tristram Shandy, Gentleman, Gustave Doré Book-album "Picturesque, dramatic and cartoonish history of Saint Russia based on the texts of the chronicles and historians Nestor, Silvestra, M.M. Karamzin, H.H. Segur, etc. in 500 drawings with commentary" (1854). In the "finished" artwork, the form serves to express the idea as deeply as possible, to reveal the theme, to lay out the plot, etc., that is, to cover the main components. Therefore, the content exists in an appropriate form, the formation of which depends directly on it. Yes, Robert Fludd depicted a black quadrangle to illustrate the primordial darkness of the universe before appearing in his treatise "Utriusque cosmi maioris scilicet et minoris Metaphysica, physica atque technica Historia" (1617), by Casimir Malevich, "Black Suprematic Square", Alphonse Square, Alphonse's The Battle of the Negroes in a Cave Late Night, "by Lucio Fontana, The Spatial Concept. The article notes that in choreographic art there are attempts to create a "silent work" as a dance without movement. The original attempt to create dance as a choreographic piece without movement was performed by actor and comedian Ryan Higa. It has been found that while the content of music is composed of art-intonation images as sound, intonation-linguistic and compositional results, the piece of music may be a product of silence or silence. Yes, John Milton Cage Jr's musical compositions, "A Minute of Silence" by Eugene Kostitsyn, and Alphonse Al-lais's Funeral March for the Funeral of the Great Deaf are also discussed. It is reflected that the content of the work does not

limit the artist in the process of creating masterpieces, and the value of the work, even if "unconventional work of art" is not challenged by law.

Key words: create; form; serpent; mystery; copyright objects

Постановка проблеми

Нині спостерігається стрімкий розвиток індустрії різних видів мистецтва, особливо літературних, музичних. Це супроводжується появою нових видів технік створення творів за допомогою різних новаторських інструментів чи взагалі без інструментів. А це вказує на таку ознаку, як *оригінальність твору*, яка може виражатися, зокрема, у змісті самого твору (наприклад, "твори тиші" або "мовчазні твори").

Частково ідею "*мовчазних творів*" було розглянуто А.В. Приходько з аналізом творів із позиції мистецтвознавства, а не у правовому ракурсі [1]. Отже, можна припустити, що "*мовчазні твори*" є нестандартними, оригінальними і такими, що мають цінність. О.О. Штефан [2] при розгляді поняття об'єкта авторського права та критеріїв його охороноздатності, звернула увагу й на *оригінальність твору* як додаткову ознаку та підкреслила відсутність впливу *цінності чи якості твору* на його охорону законом. Разом із тим, для творів ознака "цінність" є вельми важливою для реалізації авторами своїх прав. У свою чергу, О.В. Жилінкова та М. Кривенко звернули увагу виключно на музичні твори, але не обґрунтували підстави для визначення їх цінності. Зокрема, О.В. Жилінкова [3, с.3] визначала музичні твори як цінні об'єкти для реалізації особами особистих і майнових прав, а М. Кривенко [4] підкреслював цінність музичних творів для поширення в мережі Інтернет.

Посідає важливе місце й аналіз *іноземної юридичної літератури* щодо окресленого питання. Так, Орен Брача (Bracha O., 2005) досліджував *оригінальність твору* з позиції концепції про власність на ідеї. Вчений відмічав, що власність – це лише "пакет прав" на будь-якому уявному ресурсі та не має нічого особливого щодо поняття володіння ідеями [5]. Янг Е. (Young E., 1918) розмірковуючи про *цінність творчості* поділяв творців на геніїв та імітаторів. Він вважав, що "є й такі, хто пишуть з енергійністю – це генії, які створюють оригінали – і повинні бути великими фаворитами. А є імітатори, їх роботи мають швидший ріст, збільшують простий наркотик книг, хоча все, що робить їх *цінними*, значущими та геніальними, стоїть на місці" [6]. Марта Вудманзе (Woodmansee M., 1984), приділивши основну увагу авторському праву, торкнулася *економічної цінності твору*,

виявивши цікавий взаємозв'язок між правовими, економічними та соціальними питаннями з одного боку та філософським з іншого, тобто є два рівні дискурсу – правовий-економічний та естетично-взаємодіючий [7]. Як бачимо, вельми важливим для цінності твору є й економічний аспект.

Звідси, актуальним є з'ясування оригінальності як ознаки твору, як об'єкта авторського права. Це пов'язано з тим, що аналізу змісту твору, наданню правової охорони "*мовчазному твору*" як об'єкту авторського права, коли змісту твору нібито немає, оскільки відсутні зображувальні образи чи звуки музичних інструментів, не приділялося достатньої уваги. Тому метою статті є аналіз "*мовчазних творів*" як об'єктів авторського права та визначення аспектів оригінальності, креативності цих творів. Новизна роботи полягає у встановленні автором специфіки категорії "*мовчазні твори*" як об'єкта авторського права, який має ознаки оригінальності, креативності та може бути певним чином систематизований.

Завданням статті є проведення огляду понять творчість, оригінальність, новизна, авторська індивідуальність, креативність, а також цінність твору, художня цінність, культурно-мистецька цінність, аналіз "*мовчазних творів*" як об'єктів авторського права через оригінальність як ознаку, завдяки якій можна відмежувати один твір від іншого, та креативність як ознаку, яка вказує на новаторський підхід при створенні твору, і формування конкретних пропозицій щодо надання правової охорони "*мовчазним творам*".

Умова творчого характеру твору науки, літератури і мистецтва в правовій охороні об'єктів авторського права

Твори є об'єктами авторського права – як оприлюднені, так і не оприлюднені, виражені в будь-якій об'єктивній формі, незалежно від призначення та обсягу твору. Якщо твір задовольняє цю умову, то додаткові умови розширюють обсяг правової охорони твору незалежно від його призначення, жанру, обсягу, мети, а також способу оприлюднення.

У результаті інтелектуальної, творчої діяльності створюється все якісно нове, неповторне, унікальне й *оригінальне*, у тому числі твори науки, літератури і мистецтва, які зазвичай стають об'єктами правової охорони [2]. В авторському праві термін "результат творчості" розуміється

не в сенсі створення "на порожньому місці" (ex nihilo), а з тієї позиції, що *оригінальність твору* не обов'язково повинна бути абсолютною [8, с.58].

Однією з умов для надання правової охорони є набуття твором "*оригінальності*" як комплексної характеристики нових унікальних ознак, за якими цей твір якісно відрізняється від аналогічних або попередніх творів. У цьому контексті можна стверджувати що *оригінальність твору виникає внаслідок* творчої праці при його створенні. Тож оригінальність вказує на творчість, а не навпаки [9].

Оригінальність схожа з *новизною*, яка характеризує творчий процес: відомий продукт, створений особистістю самостійно, у нетрадиційний спосіб чи такий, що виявився несподіваним, невідомим раніше суб'єкту творчості, є відображенням дійсно творчого відношення до справи, у процесі чого відбувається розвиток і збагачення здібностей особистості [10, с.130]. Новизну розглядають як синонім оригінальності твору, яка може виражатися в новому змісті, новій формі твору, новій ідеї, новій науковій концепції тощо. У цьому значенні будь-який твір характеризується оригінальністю, новизною, неповторністю й унікальністю [11]. Отже, щоб твір був відмінний від інших творів, його *новизна* має виявлятися в новому уявленні, новій думці, новому погляді, новому міркуванні при створенні твору науки, літератури і мистецтва. На думку деяких вчених, новизни недостатньо, потрібна також *оригінальність твору*. Оригінальність твору означає, що він не повинен бути скопійований з іншого твору і має містити значний обсяг власного творчого матеріалу [12, с.45]. Причому оригінальність твору можна визначити лише за фактом його створення. *Оцінка оригінальності* є різною по відношенню до творів літератури, музики, художнього мистецтва, науки або коли йдеться про первинні чи похідні твори. Оригінальний характер твору визначається в кожному окремому випадку [13, с.20].

Отже, *оригінальність* допомагає відмежувати не тільки один твір, наприклад, літератури, від іншого як твори одного виду творчої діяльності, а й розрізнити твори науки, літератури і мистецтва між собою як результати творчої діяльності.

На погляд Д. Липчик, питання оригінальності твору – це питання факту. Оригінальність не можна оцінювати однаково стосовно всіх видів творів. Вона розрізняється залежно від того, йдеться про твори науки і техніки чи про худож-

ні, літературні твори, про популярну чи симфонічну музику, про оригінальний чи похідний твір. Головне у такому випадку, щоб твір відрізнявся від своїх попередників, не був копією або наслідуванням іншого твору [8, с.58]. Що ж стосується ознаки *авторської індивідуальності (неповторності)*, то її виділення при конфлікті інтересів здатне забезпечити захист тих авторських творів, щодо яких ставиться питання про неохороноздатність (наприклад, у разі примітивності зображення, типовості та популярності вираження думки) [14, с.48].

Отже, аналіз першої умови надання правової охорони об'єктів авторського права дозволяє припустити, що *умова творчого характеру* твору розкривається через суміжні категорії: "новизна", "оригінальність", "індивідуальність" [11]. Зауважимо, що оригінальність, новизна та авторська індивідуальність у якості чогось унікального, нового та неповторного близькі за значенням до категорії "*креативність*". Креативність – створювальна, творча, новаторська діяльність [15]. На наше переконання, твір як результат творчої діяльності цілком залежить від натхнення його автора. Якщо міркувати про креативність, то тут простежується практичний момент – здивувати глядача нетрадиційним, нетиповим поглядом на творчість. Тобто, креативність не є обов'язковою ознакою для твору як результату творчої діяльності. Традиційно написати нову картину чи новий твір літератури буде достатньо, якщо вони матимуть умови надання правової охорони об'єктів авторського права.

Якщо систематизувати проведений огляд понять "творчість", "оригінальність", "новизна", "авторська індивідуальність", "креативність", то доходимо висновку, що умова творчого характеру розкривається також через категорію "креативність" як ознаку, яка демонструється через нові творчі рішення, нові концепції у творах, що відрізняються від традиційних підходів у творах науки, літератури і мистецтва.

Друга умова надання правової охорони об'єктів авторського права – вираження у будь-якій *об'єктивній формі*. Розглядаючи питання про *форму вираження твору*, слід зазначити, що, наприклад, літературний твір виражається у письмовій формі, а музичний твір – у вигляді нотного запису, звукозапису тощо; за змістом твору передбачається, що у музичному творі будуть відображені звуки мелодії/співу, а в літературному творі – текст на папері. Ідеально, коли форма та зміст твору відповідають один одному.

Порушення змістовно-формального зв'язку твору може говорити про певний задум митця. На практиці відомі випадки, коли зміст твору має ознаки безпредметності або беззвучності у творах. Назвемо таке явище "мовчазні твори" чи "ніщо" [1] та розглянемо їх.

"Мовчазні твори" у літературі та особливості їх правового захисту

Перше спрямування у мистецтві, яке проаналізуємо, – це твір без тексту у літературі, що буде першим видом "мовчазних творів". Так, характерна для сучасної поезії мінімізація віршованого (так само, як і прозового) тексту призводить до створення так званих нульових, або вакуумних текстів, що складаються із заголовно-фінального комплексу і чистого аркуша паперу або декількох рядків крапок. Наприклад, "Новорічний сонет" Генріха Сапгіра (1975) являє собою двогодинну композицію, в якій під загальним текстом присвяти ("Присвячується Герловініх") розташовані два пронумерованих сонета: "1. Новорічний сонет", що складається із заголовка і порожньої сторінки, і "2. Сонет-коментар" – чотирнадцять традиційно заримованих рядків [16]. У Василіска Гнедова вийшли друком дві збірки віршів – "Гостинець сентиментів" та "Смерть мистецтву: п'ятнадцять (15) поем". Остання, 15-та поема, вміщена у книзі, мала назву "Смерть мистецтву" та являла собою лише заголовок на чистому аркуші [17, с.50]. Тобто, тільки заголовок і чистий аркуш паперу.

У літературних творах зустрічаються й сторінки з "чорною ілюстрацією" як твором живопису. Так, у книзі Лоренса Стерна (Laurence Sterne) *The life and opinions of Tristram Shandy, Gentleman* зображений чорний вертикальний прямокутник на сторінках 73 і 74. Тобто, "чорні ілюстрації" без будь-яких образів. Книга-альбом Гюстава Доре (Gustave Doré), присвячена історії Росії, французькою мовою "Мальовнича, драматична і карикатурна історія Святої Русі на підставі текстів хронікерів та істориків Нестора, Сільвестра, М.М. Карамзіна, Х.Х. Сегура і т. д. в 500 малюнках з коментарями" (1854 р.), починається з малюнка чорного чотирикутника [18]. Таким чином, у творчості цих письменників є тенденція до безпредметності у сюжеті.

Чи можемо ми припустити, що безпредметність у сюжеті твору є рисою *оригінальності та креативності*? Вважаємо, що так, оскільки кожний літературний автор виявив нестандартне бачення свого твору, здійснив певний експеримент.

У ч.2 ст.433 ЦК України зазначається, що твори є об'єктами авторського права без виконання

будь-яких формальностей щодо них і незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження. Як бачимо, у статті серед перелічених ознак твору зазначається й *цінність* твору, яка має значення, якщо творчість митця піддається сумніву. Цінність – термін, що позначає належне та бажане, на відміну від реального, дійсного [19, с.707].

Творчою діяльністю іноді вважається індивідуальна чи колективна творчість професійних працівників, результатом якої є твір чи його інтерпретація, що мають *культурно-мистецьку цінність* (Закон України "Про професійних творчих працівників та творчі спілки"). З таким визначенням погодитися неможливо, адже об'єкт авторського права може створити і не *професійний працівник* [20, с.26]. Отже, ми дійшли висновку, що творчою діяльністю може займатися фізична особа (людина) – автор. За ст.435 ЦК України за відсутності доказів іншого автором твору вважається фізична особа, зазначена у звичайний спосіб як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону.

Твір вважається *оригінальним* за умови наявності в ньому особистого інтелектуального (творчого) внеску автора – фізичної особи в *обсязі, достатньому* для виникнення охоронюваного законом самостійного об'єкта інтелектуальної власності, презумпція правомірності якого не заперечена судом у встановленому законом порядку. При цьому розмір необхідного обсягу зазначеного творчого внеску не може бути визначений наперед та однаково для всіх видів творів, з огляду на *індивідуальність та оціночний* характер творчості, що зумовлює визначення *достатності творчості внеску судом у кожному конкретному випадку*. Крім того, зазначене розуміння достатності творчого внеску може застосовуватися у контексті сформованих судовою практикою положень про *презумпцію наявності творчого внеску* (фактично – оригінальності) [21]. Щодо цієї презумпції зазначимо, що автор твору не повинен доводити, що цей твір є результатом його творчої діяльності, оскільки авторське право на твір виникає внаслідок його створення (ч.2 ст.11 Закону "Про авторське право і суміжні права").

У випадку спору щодо певного твору одним зі способів спростування творчого характеру об'єкта авторського права є надання відомостей про те, що такий же результат був отриманий

іншою особою при паралельній розумовій діяльності [22, с.73]. Тому, якщо проаналізувати літературний твір, навіть із безпредметним сюжетом, який може бути наслідком *креативного підходу*, він має творчий характер, виражений в об'єктивній формі, зміст, завершеність (за задумом автора), оприлюднений, оригінальний і новий. Виходячи з цього, цінність літературного твору не оспорується законом, у тому числі якщо наявний нульовий текст.

"Мовчазні твори" у живописі як образотворчому мистецтві, як об'єкти авторського права

Зіставленням "мовчазних творів" у літературі з ілюстрацією у творі ми торкнулися живопису як виду мистецтва. Так, на початку XVII століття Роберт Фладд (Robert Fludd), англійський філософ-містик і астролог, зобразив чорний чотирикутник для ілюстрації первозданної темряви Всесвіту перед появою його у своєму трактаті "Utriusque cosmi maioris scilicet et minoris Metaphysica, physica atque technica Historia" (1617 рік) [23].

Також слід виокремити як випробування над кольором і композицією такі "математичні роботи": "Чорний квадрат" К. Малевича (чорне полотно), "Битва негрів у печері пізно вночі" Альфонс Аллі (Alphonse Allais) (чорне полотно) та "Перше причастя хлоротических-блідих дівчат у снігову пору" (біле полотно), "Збирання врожаю помідорів на березі Червоного моря апоплексичного кардиналами" (червоне полотно). Слід згадати й картину-ілюзію "Стертий малюнок Де Кунінга" (швидше її відсутність) художника Роберта Раушенберга (Robert Milton Ernest Rauschenberg). Він переконав абстракціоніста Віллема де Кунінга (Willem de Kooning) стерти ластиком свій ескіз. Також не залишимо без уваги картину з розрізами "Просторова концепція" Лучо Фонтана (Lucio Fontana).

З огляду на наведене, спостерігаємо у творах художників відсутність зорових образів, створених за допомогою фарб у площинній організації картини. Можна стверджувати, що в живописі та літературі передбачені знаки зображального типу, але у досліджених творах мистецтва вони не використовуються. Тобто, митці відмовилися від стереотипів і використали нетрадиційну техніку для створення нових творів, несхожих з іншими.

Далі, на нашу думку, слід проаналізувати питання щодо новизни, оригінальності та креативності цих творів. Що таке новий твір живопису? Зрозуміло, що це художній твір, в якому творчий

характер розкривається через новизну. Якщо художник для розкриття ідеї використав *оригінальні* способи зображення, незвичні прийоми, оригінальну техніку, то це вже *креативна* стратегія творчої діяльності.

Зазвичай сприймання глядачами творів живопису пов'язують із творчістю художника. При сприйнятті твору зазвичай ми не зупиняємо увагу на його структурі. Заглиблення в нього необхідне тоді, коли потрібен теоретичний мистецтвознавчий або філософський та естетичний аналіз тексту художнього твору. Однак це означає єдність змісту і форми. У "закінченому" художньому творі форма служить для того, щоб максимально глибоко висловити ідею, розкрити тему, викласти сюжет і т. д., тобто висвітлити головні компоненти. Отже, зміст існує у відповідній формі, становлення якої безпосередньо залежить від нього [24].

Несучи на собі особливий естетичний компонент цілісного художнього твору, форма являє собою і відносно *самостійну художню цінність*, оскільки демонструє матеріал і мову певного мистецтва, майстерність митця. Матеріалом мистецтва називають матеріально-фізичну основу художньої творчості, за допомогою якої об'єктивується задум і створюється комунікативно-знакова предметність твору [25].

Термін *художня цінність* (у дизайні) зустрічається у нечинному Державному стандарті України ДСТУ 3899-99 (Дизайн і ергономіка) 1999 р. (чинний наразі ДСТУ 3899:2013 Дизайн і ергономіка). Терміни та визначення основних понять від 2014-01-01) та визначається як ступінь значущості для людини чи соціальної групи виробу як елемента середовища життєдіяльності, що в процесі контакту естетично впливає на суб'єкт сприймання.

Але чи належить мистецтво і художня цінність, яка виникає в ньому, до *сфери права*? Чи впливає *художня цінність та економічна (комерційна) цінність твору* на його охорону як об'єкта авторського права? На думку О. О. Штефан, "творчий характер твору характеризується його оригінальністю чи новизною, при цьому вони можуть виявлятися як у *змісті твору, так і в його формі*... Незалежність правової охорони від жанру, обсягу, мети і призначення твору означає, що правова охорона *не залежить від змісту твору*". "Отже, жодна фізична або юридична особа не має права не тільки перешкоджати набуттю правової охорони творів будь-якого змісту, але навіть мати сумнів у такій правовій охороні тільки на підставі змісту твору..."

Це означає, що правова охорона твору не залежить від його якості та може поширюватися... Змістовний, якісний рівень може позначатися на попиті того чи іншого твору, хоча прямого зв'язку між попитом стосовно твору і його змістовним рівнем не існує. Успіх тих чи інших творів є індикатором духовного, інтелектуального й освітнього рівня суспільства і часто визначається насамперед пріоритетом тих чи інших цінностей у житті кожної людини. Важливо підкреслити, що у будь-якому творі відображені, викладені, виражені якісь ідеї, принципи, концепції, відкриття, методи, процеси чи міститься просто інформація. Однак незалежність правової охорони від змісту твору означає, що зміст, суть ідеї, думки та інформація, викладені в будь-якому творі, не можуть набути правової охорони" [2, с.4, 6–7]. Подібну точку зору підтримували й автори академічного курсу «Право інтелектуальної власності» [26, с.121–124].

Отже, з упевненістю стверджуємо, що художня цінність твору не впливає на охорону твору як об'єкта авторського права. Сам твір мистецтва з нульовим текстом чи нульовим зображенням є творчим результатом, твором, який належить до літератури, мистецтва тощо, незалежно від його художньої цінності. Тому оперування категоріями "справжнє мистецтво" чи "малохудожній твір" із боку мистецтвознавців не впливає на охорону твору законом. Вважаємо, що *художня цінність* має зв'язок з економічною (комерційною) цінністю, оскільки впливає на ціну твору.

Якщо систематизувати проведений огляд понять *цінність, культурно-мистецька цінність, художня цінність, економічна (комерційна) цінність твору*, то, на наш погляд, на охорону твору як об'єкта авторського права будь-яка цінність не впливає, а авторське право визнається за будь-яким твором незалежно від його цінності, яка може бути розкрита через *оригінальність і креативність*.

"Мовчазні твори" у хореографічному та музичному мистецтві як об'єкти авторського права

Оригінальною спробою створити танець як хореографічний твір без рухів виконав актор і комік Райан Хіра (Ryan Higa). Ролик був змонтований за прикладом анімаційних персонажів – із серії кадрів. Саме завдяки техніці stop-motion і виникає ілюзія руху. На створення відео пішов тиждень, протягом якого Райан майже весь час стояв на місці, часом у неймовірних позах, а також було зроблено близько 4 тис. фотографій

[27]. Отже, й у хореографічному мистецтві відбулася спроба створити "мовчазний твір".

Заслуговує на особливу увагу музичне мистецтво. Музичний твір, на думку О.В. Жилінкової, – це оригінальне поєднання звуків, яке є результатом творчої діяльності людини (закінченим чи незакінченим), виражене у будь-якій об'єктивній формі (нотний запис; механічний, магнітний, цифровий звукозапис; публічне виконання тощо), що дозволяє його сприйняття третіми особами [28]. Як бачимо з дефініції, науковець допускає, що музичний твір – це результат творчої діяльності людини, причому спосіб його створення не зазначається.

Дискусійною є відома музична композиція "4'33" 1952 року Джона Кейджа (John Milton Cage Jr), яка була музичним твором мовчання. За задумом музиканта зміст цієї композиції складають звуки, які створюються аудиторією.

Зміст музики складають художньо-інтонаційні образи, тобто відбиті в усвідомленому звучанні результати відображення, перетворення та естетичної оцінки об'єктивної реальності людиною [29, с.201]. Матеріальним втіленням змісту музики, способом його існування є музична форма. Музична форма – це складна ієрархічна структура, в якій можна виділити такі рівні, як звуковий (фонічний), інтонаційно-мовний, фактурний та композиційний [30, с.17]. Отже, зміст і форма мають бути сторонами музичного твору.

Іншим твором тиші є "Хвилина мовчання" Є. Костіцина, який на концертах виконується останнім. Французький літератор Альфонс Аллі (Alphonse Allais) в 1897 році склав і "привів у виконання" "Траурний марш для похорону великого глухого" [31], який не містив жодної ноти. Тільки тишу, на знак поваги до смерті й розуміння того важливого принципу, що великі скорботи – німі. Партитура цього маршу становила собою порожню сторінку нотного паперу. У 2017 році в топах продажів на iTunes перше місце посів десятихвилинний ремікс "A a a a a Very Good Song – Single", створений Саміром Мезрахі (Samir Mezrahi). Завантаживши цю пісню і додавши до свого плейлиста, користувач телефону iPhone при його підключенні до деяких автомобільних стереосистем отримує 10 хвилин тиші. Тобто, ці музичні твори, як і композицію "4'33" Дж. Кейджа, можна назвати "мовчазними".

О.В. Жилінкова зауважує, що в сучасних умовах розширюється коло відносин, які виникають із приводу реалізації особами особистих і майнових прав на музичні твори. Це свідчить про те, що у сучасному світі музичний твір стає

цінним продуктом діяльності людини не лише з морально-духовної, а й з економічної точки зору [3, с.3]. На *цінність, зокрема, музичного твору* звертає увагу і М. Кривенко, визначаючи, що музичні твори, до яких належать перш за все пісні, які є найбільш цінними об'єктами авторських прав, складають основний контент поширюваних в інформаційно-телекомунікаційній мережі [4].

Але, як було зазначено вище, *цінність твору, в тому числі твору хореографічного та музичного мистецтва*, для його охорони як об'єкта авторського права не має значення, навіть якщо *цінність* твору сумнівна з боку глядача або критиків. Отже, й оригінальність цих творів також поза сумнівом, оскільки сама концепція "оригінальності" є незмінною.

Індустрія творів, особливо музичних як *цінних* об'єктів авторських прав, перебуває у стані невинного розвитку, інша, нова подача змісту творів, способів створення вказує на креативний підхід. Отже, нові "нетрадиційні" хореографічні та музичні твори, які також набувають ознак *креативності*, зокрема, це простежується в тому, що, хоча в музиці та хореографії передбачені знаки незображального типу, в досліджених творах мистецтва вони не використовуються.

Гіпотетично можна визнати, що актуальність нетрадиційного способу створення твору простежується не тільки у формі твору, а й у змісті. Закон не обмежує за змістом митця у процесі створення шедеврів, і цінність твору, хоча б і "нетрадиційного твору мистецтва", не оспорується законом. Отже, ми окреслили нетрадиційний, креативний підхід у "мовчазних творах", коли митець намагається створити не просто щось нове та унікальне, що відображає оригінальний авторський задум, а принципово неповторне, коли змінюється сприйняття глядачем.

Висновки

1. Мовчазний твір – це результат творчої діяльності людини, де способом втілення образів

служать креативно організовані елементи змісту твору, які мають ознаки безпредметності або беззвучності, в якому можуть бути не передбачені знаки зображального чи незображального типу, виражені у будь-якій об'єктивній формі, що дозволяє його сприйняття третіми особами. Дослідження дало можливість класифікувати за видами мистецтва "мовчазні твори" на: "мовчазний твір" у літературі; літературний твір з ілюстрацією, де остання є "мовчазним" твором живопису; "мовчазний твір" у живописі; "мовчазний твір" у хореографії; "мовчазний твір" у музиці. Правовий захист мовчазних творів має певні особливості в авторському праві.

2. *Оригінальність твору* – це ознака, завдяки якій можна відмежувати один твір від іншого як твори одного виду творчої діяльності, а також розрізнити між собою твори науки, літератури і мистецтва як результати творчої діяльності. *Креативність твору* – це ознака, яка вказує на новаторський підхід автора, демонструється через нові творчі рішення, нові концепції при створенні твору. Ознаки оригінальності та креативності твору є елементами авторського права.

3. Незалежність правової охорони "мовчазного твору" від його культурно-мистецької, художньої, економічної (комерційної) цінності означає, що авторське право визнається за будь-яким твором незалежно від його змісту та цінності, яка може бути розкрита через *оригінальність і креативність*.

Конфлікт інтересів

Як автор заявляє, не існує будь-якого конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження не отримало гранту з будь-якого фінансового агентства в державному, комерційному або некомерційному секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приходько А. В. Ніщо у мистецтві авангарду XX століття. *Культура і сучасність*. 2013. № 1. С. 205–210.
2. Штефан О. О. Поняття об'єкту авторського права та критерій його охороноздатності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2006. № 6. С. 3–8
3. Жилінкова О. В. Договори в сфері реалізації майнових прав на музичний твір: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2007. 20 с.
4. Кривенко М. До питання захисту авторських прав на музичні твори в мережі Інтернет. *Jurnalul juridic national: teorie si practica. Национальный юридический журнал: теория и практика*. Грудень 2017. С. 90–92.
5. Bracha O. *Owning Ideas: A History of Anglo-American Intellectual Property*. Harvard Law School. Cambridge; Massachusetts. 2005. 595 p. URL: <https://law.utexas.edu/faculty/obracha/dissertation/pdf/tableofcontent.pdf>.

6. Young E. Conjectures on original composition in a letter to the author of Sir Charles Grandison / The second edition. 1918. London: Manchester at the University press LONGMANS. GREEN & CO. M.DCC.LIX . URL: <https://kalliope.org/en/text/young2000031901>.
7. Woodmansee M. The Genius and the Copyright: Economic and Legal Conditions of the Emergence of the Author. *Eighteenth Century Studies*. 1984. Vol. 17, Issue 4. P. 425–448. URL: <https://case.edu/affil/sce/authorship/Woodmansee.pdf>.
8. Липчик Д. Авторское право и смежные права. М.: Ладомир; Изд-во ЮНЕСКО, 2002. 788 с.
9. Петренко І. Правова характеристика літературного твору як об'єкта авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 6. С. 40–47.
10. Кравчук П. Ф. Творчество как предназначение человека. *Известия ЮЗГУ. Серия Экономика. Социология. Менеджмент*. 2011. № 1. С. 130–131
11. Кулініч О. О. Умови надання правової охорони творам та окремим їх елементам. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 441–449.
12. Азбука авторского права / [пер. с англ. В. В. Тарасовой; вступ. ст. Б. Д. Панкина]. М.: Юрид. лит.: Les Presses de UNESCO, 1982. 104 с.
13. Авторское право и смежные права: учебник / И. А. Близнец, К. Б. Леонтьев; под. ред. И. А. Близнеца. М.: Проспект, 2009. 416 с
14. Хохлова В. А. Авторское право: законодательство, теория, практика. М.: Изд. дом "Городец", 2008. 288 с.
15. Глушко В. П. Словник іншомовних соціокультурних термінів. Суми, 2004. 38 с.
16. Орлицкий Ю. Новое в стихосложении русской поэзии (1990–2000-е гг.). *Дему Па*, 2008. Номер 1.
17. Адамович Г. В. Невозможность поэзии. URL: http://imwerden.de/pdf/opyty_zhurnal_kniga_9_1958.pdf
18. Histoire pittoresque, dramatique et caricaturale de la Sainte Russie: D'après les chroniqueurs et historiens Nestor, Nikan, Sylvestre, Karamsin, Ségur, etc. Paperback Published by Hermann (1996). URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1044804x.textelimage>.
19. Цінність. *Філософський енциклопедичний словник* / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
20. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. Київ: К.І.С., 2018. 424 с.
21. Майданик Л. Р. Поняття оригінальності твору в авторському праві: досвід ЄС, України та інших зарубіжних країн. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. 10. С. 32–36.
22. Моргунова Е. А. Авторское право: учеб. пособие. М.: Норма, 2008. 226 с.
23. Horst Bredekamp Beuys als Mitstreiter der Form. In: Ulrich Müller: Joseph Beuys. Parallelprozesse. Archäologie einer künstlerischen Praxis. Hirmer, München, 2012. 228 p.
24. Гіршман М. М. Літературознавчий збірник. URL: <http://holos.org.ru/2009/mmgirshman-soderzhanie-i-forma-literaturnogo-proizvedeniya>.
25. Карцева Г. А. Содержание и форма произведения искусства. *Вестник ТГУ*. 2013. Вып. 1 (117). С.205–209.
26. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2007. 696 с.
27. Актер и комик исполнил танец, не сделав ни единого движения. URL: <https://www.ktk.kz/ru/newsfeed/article/2018/06/05/97112>.
28. Жилінкова О. В. Поняття музичного твору як об'єкта авторського права. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1. С. 132–137.
29. Музыкальный энциклопедический словарь / Г. В. Келдыш. М.: Советская энциклопедия, 1990. 672 с.
30. Холопова В. Н. Специальное и неспециальное музыкальное содержание. М.: Моск. консерватория, 2002. 32 с.
31. Erik Satie Ecrits. Paris: Editions Gerard Lebovici, 1990. 392 с.

REFERENCES

1. Prykhodko, A. V. (2013). Nishcho u mystetstvi avanhardu 20 stolittia [Nothing in the art of the avant-garde of the twentieth century]. *Kultura i suchasnist*, (1). 205–210 (in Ukr.).
2. Shtefan, O. O. (2006). Poniattia ob'ektu avtorskoho prava ta kryterii yoho okhoroноzdatnosti [The concept of the copyright object and the criterion of its protection]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, (6). 3–8 (in Ukr)
3. Zhylinkova, O. V. (2007). *Dohovory v sferi realizatsii mainovykh prav na muzychnyi tvir* [Contracts in the field of realization of property rights to a musical work]. Extended abstract of candidate's thesis (12.00.03). Kyiv (in Ukr).

4. Kryvenko, M. (2017). Do pytannia zakhystu avtorskykh prav na muzychni tvory v merezhi Internet [On the subject of copyright protection for music on the Internet]. *Jurnalul juridic national: teorie si practica. Natsional'nyy yurydychnyy zhurnal: teoriya i praktyka*, (Hruden), 90–92 (in Ukr.).
5. Bracha, O. (2005). *Owning Ideas: A History of Anglo-American Intellectual Property*. Harvard Law School. Cambridge; Massachusetts. 595 p. URL: <https://law.utexas.edu/faculty/obracha/dissertation/pdf/tableofcontent.pdf>.
6. Young, E. (1918). *Conjectures on original composition in a letter to the author of Sir Charles Grandison / The second edition*. London: Manchester at the University press LONGMANS. GREEN & CO. M.DCC.LIX. URL: <https://kalliope.org/en/text/young2000031901>.
7. Woodmansee, M. (1984). The Genius and the Copyright: Economic and Legal Conditions of the Emergence of the Author. *Eighteenth Century Studies*, 17(4). 425–448. URL: <https://case.edu/affil/sce/authorship/Woodmansee.pdf>.
8. Lipcik, D. (2002). *Avtorskoe pravo i smezhnye prava* [Copyright and related rights]. Moskva: Lodomir; Izd-vo YUNESKO (in Russ.).
9. Petrenko, I. (2014). Pravova kharakterystyka literaturnoho tvoriv yak ob'ekta avtorskoho prava [Legal characterization of a literary work as an object of copyright]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, (6). 40–47 (in Ukr.).
10. Kravchuk, P. F. (2011). Tvorchestvo kak prednaznachenie cheloveka [Creativity as the purpose of man]. *Izvestiya YUZGU. Seriya Ekonomika. Sociologiya. Menedzhment*, (1). 130–131 (in Russ.).
11. Kulinich, O. O. (2011). Umovy nadання правової охорони творам та окремим їхнім елементам [Terms of legal protection of works and their individual elements]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, (58). 441–449 (in Ukr.).
12. *Azbuka avtorskogo prava* [Copyright Alphabet]. Moskva: YUrid. lit.: Les Presses de UNESCO, 1982 (in Russ.).
13. Bliznets, I. A., & Leont'yev, K. B.; Bliznets, I. A. (Red.). *Avtorskoe pravo i smezhnye prava* [Copyright and related rights]: uchebnik. Moskva: Prospekt (in Russ.).
14. Hohlova, V. A. (2008). *Avtorskoe pravo: zakonodatel'stvo, teoriya, praktika* [Copyright: legislation, theory, practice]. Moskva: Izd. dom "Gorodec" (in Russ.).
15. Hlushko, V. P. (2004). *Slovnnyk inshomovnykh sotsiokulturnykh terminiv* [Dictionary of foreign-language socio-cultural terms]. Sumy (in Ukr.).
16. Orlickij, YU. (2008). Novoe v stihoslozhenii russkoj poezii [New in the versification of Russian poetry] (1990–2000-e gg.). *Deti Ra*, (1). URL: <https://magazines.gorky.media/ra/2008/1/novoe-v-stihoslozhenii-russkoj-poezii-1990-2000-e-gg.html> (in Russ.).
17. Adamovich, G. V. (1958). *Nevozmozhnost' poezii* [The impossibility of poetry]. URL: http://imwerden.de/pdf/opyty_zhurnal_kniga_9_1958.pdf (in Russ.).
18. *Histoire pittoresque, dramatique et caricaturale de la Sainte Russie: D'après les chroniqueurs et historiens Nestor, Nikan, Sylvestre, Karamsin, Ségur, etc.* Paperback. Published by Hermann (1996). URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1044804x.textelimage>.
19. Shynkaruk, V. I. (Holova redkolehii) et al. (2002). Tsinnist. In: *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnnyk* [Encyclopedic Dictionary of Philosophy]. Kyiv: Abrys (in Ukr.).
20. Benedysiuk, I. M. Et al. (2018). *Posibnyk dlia suddiv z intelektualnoi vlasnosti* [Guide for Intellectual Property Judges]. Kyiv: K.I.S. (in Ukr.).
21. Maidanyk, L. R. (2018). Poniattia oryhinalnosti tvoriv v avtorskomu pravi: dosvid YeS, Ukrainy ta inshykh zarubizhnykh krain [The concept of originality in copyright: experience of the EU, Ukraine and other foreign countries]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (10). 32–36 (in Ukr.).
22. Morgunova, E. A. (2008). *Avtorskoe pravo* [Copyright]. Ucheb. Posobie. Moskva: Norma (in Russ.).
23. Horst Bredekamp Beuys als Mitstreiter der Form. In: Ulrich Müller: Joseph Beuys. Parallelprozesse. Archäologie einer künstlerischen Praxis. Hirmer, München, 2012. 228 p.
24. Hirshman, M. M. (2009). *Literaturoznachnyi zbirnyk* [Literary zbirnyk]. URL: <http://holos.org.ru/2009/mmgirshman-soderzhanie-i-forma-literaturnogo-proizvedeniya> (in Ukr.).
25. Karceva, G. A. (2013). Soderzhanie i forma proizvedeniya iskusstva [Content and form of artwork]. *Vestnik TGU*, 1(117). 205–209 (in Russ.).
26. Orliuk, O. P., Androshchuk, H. O., & Butnik-Siverskyi, O. B. et al. ; Orliuk, O. P., & Sviatotskyu, O. D. (Reds.). (2007). *Pravo intelektualnoi vlasnosti* [Intellectual property law]. Akad. kurs: Pidruch. dlia stud. vyshchykh navch. zakladiv. Kyiv: Vydavnychi Dim "In Yure" (in Ukr.).
27. *Akter i komik ispolnil tanec, ne sdelav ni edinogo dvizheniya* [Actor and comedian performed the dance without making a single movement]. URL: <https://www.ktk.kz/ru/newsfeed/article/2018/06/05/97112> (in Russ.).

28. Zhylinkova, O. V. (2006). Poniattia muzychnoho tvoru yak obiekta avtorskoho prava [Understanding Musical Creation Yak copyright copyright]. *Universytetski naukovi zapysky*, (1). 132–137 (in Ukr.).
29. Keldysh, G. V. (1990). *Muzykal'nyj enciklopedicheskij slovar'* [Musical Encyclopedic Dictionary]. Moskva: Sovetskaya enciklopediya (in Russ.).
30. Holopova, V. N. (2002). *Special'noe i nespecial'noe muzykal'noe sodержanie* [Special and non-specific musical content]. Moskva: Mosk. konservatoriya (in Russ.).
31. Erik Satie Ecrits (1990). Paris: Editions Gerard Lebovici.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 56 pp. 67–76.

Related identifiers:

10.5281/zenodo.3240912

http://forumprava.pp.ua/files/067-076-2019-3-FP-Rozghon_9.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_3_9.pdf

License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 07.06.2019

Accepted: 18.06.2019

Published: 25.06.2019

Cite as:

Розгон, О. В. (2019). "Мовчазні твори", або інший погляд на зміст творів як об'єктів авторського права. *Форум Права*, 56(3). 67–76. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3240912>.

Rozghon, O. V. (2019). "Movchazni tvory", abo inshyy pohlyad na zmist tvoriv yak ob'yektiv avtors'koho prava ["Silent Works" or Another View of the Contents of Copies as Copyright Objects]. *Forum Prava*, 56(3). 67–76. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3240912>.